

Kyotos oskattbara

Japanska kulturer som shintoismen och zenbuddismen bygger på att naturen är besjälad. I Kyotos tempel och trädgårdar fann Peter Hanneberg en inspirationskälla i de strama, pedantiska miljöerna. I Osaka och Tokyo testade Check-in också tre moderna hotell.

Text och foto **Peter Hanneberg**

I solnedgången tycks Guld-paviljongen i Kinkakuji sväva mellan himmel och jord, såsom det anstår en plats för tillbedjan.

tempel

De zenbuddistiska stenträdgårdarna skall genom sin strama enkelhet stimulera och ge frihet åt meditativa tankar. Rock Garden, skapad år 1473 vid Ryoan-ji. *Nedan tv.* Många lager av finaste siden virar in Shimo-gamotempels dansare och musiker. *Nedan.*

Det jag har intagit skulle med litet fantasi kunna liknas vid sittande yogaställning. Man blir inte vigare med åren, som man säger. Platsen för händelsen är Ryoan-jis tempelområde i Kyoto.

Framför mig vecklar en märklig, trädlös "trädgård" ut sig innanför en låg, takförsedd jordmur. En strikt hållen rektangel på ungefär trettio gånger tio meter. Planen är fylld med vitaktigt grus och småsten, krattat i parallella spår eller vågor på samma sätt som gravar och gångar runt våra kyrkor, men med mödosammare precision. Genom grusmönstret sticker femton stenar upp, till synes godtyckligt. Små stelnade vulkaner ur ett stillsamt hav med krusad yta. Några är solitärer, andra bildar små grupper.

Denna fyrkant, som jag först nästan jagar förbi, förvandlas efter en stund till en intressant upplevelse. Den får mig att stanna upp, sitta ned, fläta samman benen i en ställning jag knappt lyckas krängla mig ur. Den ger mig ro att låta

min inre blick svepa över den grustäckta rektangeln och de kantiga stenarna i ett sökande efter grusplanens själ.

En sådan måste finnas, annars skulle inte denna anspråkslösa plats vara världskänd som ett av den japanska zenkulturens mästerverk.

Möte mellan skilda världar

Det som gör mitt besök till en intressant erfarenhet är det omöjliga mötet mellan den rationelle, världsvane resenären från väst och en orientalisk kultur som denne inte haft någon naturlig kontaktyta med.

Intressant är också att mötet påverkar mig. Människor sitter eller står utmed långkanten och stirrar ut över grusplanen. Sittande japaner som har med sig känslan sedan barndomen och därför får något djupsinnigt i blicken. Stående turister som läst om platsen och med rynkade pannor och flackande blick försöker förstå innebörden.

De senare begär redan från början ett kardinalfel, de är beroende av sin grupp

och pratar med varandra i tron att det sociala kacklet kan leda till någon förståelse. Möjligen ger det en illusion av grupptrygghet. Om ingen annan i gruppen heller kan ta till sig meningen med grusplanen kan man tryggt vandra därifrån tillsammans utan att någon behöver känna sig udda eller dum.

Med övergödda bukar som sätter läderbältena på hårda prov tar de tyska resenärerna några bilder med kompaktkamerorna, med armarna utsträckta och kroppen bakåtlutad så de kan se motivet på den lilla utvikbara skärmen. De trycker av med blix fast det är mitt på ljusa eftermiddagen och försvinner högljutt kommenterande genom nästa antika port.

I själva verket måste man vara ensam med Rock Garden för att uppfatta dess karisma. När de lämnat arenan börjar känslan infinna sig. En mångårig naturvana att njuta av de små, enkla utsnitten lika väl som de spektakulära panoramorna, hjälper mig att hitta rätt. Rock Gardens strama komposition appellerar sär- ▶

▷ skilt till fotografen inom mig, han som är van att närma sig världen genom en rektangulär kamerasökare. De mest spännande bilderna är inte de som rymmer många detaljer eller färger. Det är oftare de enkla linjerna, den strikt hållna kompositionen och de stora, rena ytorna som skapar uttrycket hos en bild. Just enkelheten förstärker Rock Gardens karisma.

Ett med universum

En stunds koncentration öppnar en spännande kontaktväg mellan mina sinnen och de enskilda stenarna. Liksom stenarna i Rock Garden är jag en solitär, ensam på min resa men tryggt förankrad i min självständighet. Kanske ett gruskorn i Rock Garden, detta lilla universum där stenarna är planeter, trygga i sina fasta banor. Inte från någon punkt kan alla femton planeterna ses samtidigt, vilket skapar en medvetet subtil mystik kring platsen.

Naturen och själen har många gemensamma nämnare. Shintoismen och zenbuddismen i Japan bygger till stor del på just den besjälade naturen. Den senare tillskriver även stenarna mänskliga och själsliga kvaliteter. Det är hisnande att tänka sig att detta 300 kvadratmeter torra miniatyrlandskap anlades redan i slutet av 1400-talet av målaren och trädgårdsmästaren Soami, och att det trots sin

anspråkslöshet haft en sådan betydelse för anhängarna till *za-zen* under ett halvt millennium.

På samma sätt är de rituella teceremonierna i Japan strikt koreografi, också de med 500 år på nacken och med rötter i zenbuddismen. *Za-zen* betyder egentligen "kontemplation i sittande ställning". Såväl meditation som tedrickande sker sittande. "Att sitta på själva marken är att bli ett med hela universum", lär zenbuddismen.

Långt före Ansgar

Kontrasten och samspelet mellan nytt och gammalt och respekten för de urgamla traditionerna är själva kvintessensen för Kyoto.

Tack vare *Nihongi*, den kronologiska "historieloggboken" som började skrivas redan år 720, vet man att buddismen kom till Japan den 13 oktober år 552, då det japanska hovet mottog en guldöverdragen Buddhastaty som gåva av en besökande konvoj från fastlandet. Vi talar om en tidsperiod en kvarts millennium innan Ansgar var född i Sverige och innan vikingatiden inletts på allvar.

Buddismen var redan tusen år gammal när den kom till Japan. Både buddismen och teet kom från Kina, liksom inspirationen till stadsplan för Kyoto. Kinesiska Xian med dess breda avenyer var stadsförebilden. Templen växte se-

dan upp och spred sig vidare över landet. 77 000 platser för tillbedjan och meditation finns idag över hela Japan, men inga så gamla och anrika som Kyotos.

Templerna i Kyoto är nästan 2 000 till antalet, de flesta buddistiska och byggda i trä. Att försöka besöka eller beskriva dem alla, eller ens lista dem, faller på sin egen orimlighet. Till de viktigare hör Toji-ji, med Kyotos äldsta tempel och landets högsta pagod i fem våningar. Eller de något senare Chion-in och Tofuku-ji med massiva trippelportaler av zentypp.

Miss inte den magiska Guldpaviljongen, Kinkaku-ji, som speglar sig narcissistiskt i spegeldammen Kyoko-ike. Den uppfördes av shogun Yoshimitsu efter att han abdikerat 1336 till förmån för sin nioårige son. Placeringen vid sjön tillför en överjordisk dimension genom den hägrande illusion spegelbilden skapar. Den antyder att tillbedjan och meditation sker på en nivå någonstans mellan himmel och jord.

Men inte bara buddisttemplerna har ett besöksvärde. Det gamla kejsarpalatset Ninna-ji som uppfördes år 888 av Uda, den 59:e kejsaren, och slottet Nijo, är några måsten. Nijoslottet är "bara" 400 år gammalt, byggt 1603 av den förste Tokugawa-shogunen och slutfört 1626 av den tredje shogunen. Området innefattar flera vackra trädgårdar med träd,

I Tojitemplets Lärdomssal trängs 21 Buddhastatyer i ett arrangemang som har en särskild mening inom den esoteriska buddismen. *Vänster.* Huvudgatorna för shopping i Kyotos centrum är fulla av liv långt in på kvällen. *Nedan.* Kiyomizu-dera, "det rena vattnets tempel", byggdes för mer än tusen år sedan. *Höger.*

Shogunen tar emot läns herrarna i Nijos stora kammare, med de berömda Kanokonstnärernas tallar från 1600-talet på väggarna.

vatten, gräs, mossor och stenar. Slottets olika byggnader är uppförda typiskt i trä.

Ninomaru består av fyra-fem japanska hus med representationssalar, sammanbyggda till en länga i sick-sack. Shogunen lät konstruera golven så fiffigt att fästans ordningarna under träplankorna gneds mot spikar och fick dem att vissla som en liten fågel om någon gick på dem, allt för att avslöja inkräktare. Kon-

struktionen fungerar än idag och kallas Uguisu-Bari, Näktergalsgolvet.

I den fina budbärarsalen togs kejsarens sändebud emot. Kanoskolans konstnärer, berömda för sina kinesisk-inspirerade landskap, fåglar och blommor, har dekorerat skjutdörrar och innerväggar med de största och kanske vackraste kanomålningarna någonsin. Kort sagt ett mycket sevärt, japanskt byggnadsverk.

Det rena vattnets tempel

I själva stadskärnan finns flera gamla stenlagda gator med stort besöksvärde. Huvudavenyernas kvällspuls och moderna shoppingcentra bör också upplevas. I solnedgången den sista dagen vandrar jag upp mot templet Kiyomizu genom gränden med samma namn. Den är kantad av butiker med färgstarkt Kiyomizuporslin av mycket fin kvalitet. Gatan är full av liv tack vare alla turister på väg till eller från templet högre upp på den grönlummiga bergsslutningen.

Kiyomizu-dera, Det rena vattnets tempel, bjuder genom sitt upphöjda läge på en vid utblick över Kyoto, bortom vars centrum solen sakta sjunker genom diset mot horisonten. Templet är en tusen år gammal vallfartsort för pilgrimer som vill be till Nädens gudinna Kannon och dricka vattnet ur dess heliga källa.

Kiyomizutempels fantastiska snicke-

riveranda är en sinnlig plats att uppleva solnedgången från. Det finns en stillhet här uppe, fastän ljuspunkter nere i staden ses röra sig kors och tvärs som i en annan, oroligare värld. Stadens tusenåriga anor har skänkt Kyoto en historia som den japanska buddismens vagga och en atmosfär som bär evighetens oemotståndliga karisma.

Mat och slott i Osaka

Check-in bor i grannstaden Osaka och pendlar till Kyoto, och tillbringar dessutom några nätter i Tokyo på väg in och ut ur Japan.

New Otani Hotel Osaka visar sig vara den perfekta utgångspunkten för att upptäcka Osakas stadskärna med slottet, museet, centrum och de lokala matställen. Stan är känd för sina restauranger och sin praktiska, lokala matkultur. Bästa tipset är att vika av från de trafikerade huvudavenyerna och ströva i de trånga kvarteren i centrum. Här skapade man snabbnudlarna på 1950-talet och jag provar också okonimiyaki, en grönsakspannkaka med rituella anor från 1700-talets buddism.

Från hotellrummet öppnar sig utsikten mot det närliggande Osakaslottet från 1586. Dess väggar kunde ha haft mycket att berätta om de inte hade förstörts flera gånger, t ex 1615 i krig och 1868 då slottet brändes ned. Det vita huvudtor-▶

Huvudtornet är den bäst bevarade delen av det 120 år gamla Osakaslottet.

Höger: Portalen in till Nijoslottet är dekorerad med förgyllda ornament och finaste träsnideri med motiv från naturen.

► net reser sig fortfarande över omgivningarna.

New Otani är ett imponerande hotellkomplex med väl tilltagna rum och ypperlig utsikt. Väl tilltagna i omfång är också shoppingarkaderna och lobbyn, liksom hotellets spa- och gymavdelning med både inomhus- och utomhuspool. Restaurangerna och barerna är tillsammans fjorton stycken. Jag faller för Trader Vic's med en internationell meny av god klass. Den polynesiska inredningen skapar en ombonad, exotisk atmosfär som i sig retar smaklökarerna. Restaurangerna har ofta teman, t[†]ex Trader Vic's champagnelunchbuffé på helgerna och Azaleas Festival de Provence med sydfranska rätter. Vinlistan är ganska mager, men det är ofta fallet i Japan.

New Otani är en stad i staden, men erbjuder trots storleken en atmosfär man trivs i. Starkt bidragande till värmen är att vänligheten och servicen känns äkta och samtidigt utan överdrifter.

Kejsarhotell i förvandling

I Tokyo provbor vi ett annat värstingkomplex med lång och intressant historia, Imperial Hotel. På samma plats stod det första Imperial färdigt 1890, i nyrenässans med kolonner och bågvalv som kunde varit ett Grand Hotel i Europa. Det blev snart för litet när antalet utländska gäster i Japan ökade. 1923 invigdes efterföljaren, ritad i omiskännlig tegelstil av arkitektoraklet Frank Lloyd Wright. The Wright Hotel, som det därför kallades, var en magnifik kreation influerad av Byodointemplet i Kyoto.

Men Tokyo vill visa upp en västerländsk skyline där det ornamenterade fina tvingas vika för det rationella raka. Bägge de två första mästerverken av Imperial revs ungefär när deras respektive särart började få ett kulturvärde. Upp ur jorden steg istället en 20-våningars gigant 1970, kompletterad 1983 med en 35-plans Towerdel. 1 057 rum och 66 sviter är imponerande siffror, liksom affärs- och konferensutrymmenas mångfald av faciliteter.

För affärsmannen, regeringsrepresentanten och Hollywoodstjärnan är det bästa stället i stan. Här har alla från Douglas Fairbanks till Ingrid Bergman och John Wayne nattat, och kungligheter och statschefer besökt. Hotellet är ett överväldigande fantasteri i vars skugga till och med New Otani i Osaka med sina 487 rum och 53 sviter ter sig som ett mysigt guesthouse. Jag får svindel i jättelobbyn, där man skulle kunna få in en mindre katedral. Servicen är fulländad intill överdrift, t ex med varje hiss bevakad av en leende, uniformerad japanska som visar var man ska gå in i hissen...

Les Saisons uppvisar en fylligare vinlista än New Otanis restauranger och en oklanderlig kokkonst. Vakteln smälter verkligen i munnen. Men när man vid frukosten måste betala 75 kronor (!) för påtar i juiceglaset, då surnar man till och börjar undra vad fjäskandet från hiss-flickorna egentligen försöker dölja.

Trots det är Imperial en av Tokyos stoltheter. Det har förvandlats från ett personligt renässanshotell, via ett legen-

dariskt tempel á la Frank Lloyd Wright, till ett överdådigt japanskt affärs- och konferensmekka, tyvärr dock i opersonlig tappning jämfört med de två föregångarna.

Bo i cyberrymden

Cyberhotellet Royal Park Shiodome Tower ligger centralt i Tokyos nya, futuristiska affärskvarter Shiodome. Receptionen når jag efter 24 våningar med snabbhiss. Den kliniska cyberatmosfären saknar helt personlighet men det är spännande "science fiction" att vara tillfällig gäst i en miljö som nästan för tankarna till framtidens rymdstationer.

Kockarna på Mikuri Kurumaya tillagar fint kryddade japanska rätter på spishällen medan jag från mitt bord på 25:e våningen ser min märkvärdiga hotellskrapa avspegla sig i närmaste glashus, där enstaka kontorsrättor hukar över sina datorer fast klockan är 22. Mandara Spa i bottenplanet är specialinrättat för att ta hand om den upptagne, spände affärsmannen. Kroppsbehandlingar är en egen vetenskap på Royal Park, oerhört proffsiga för den som inte behöver bry sig om vad det kostar. Tokyo är överhuvudtaget svindyrt.

Rummet på plan 38 är litet men har platt datorskärm för direkt-internet och email, bekväm säng och stort fönster. Det är högt upp, väldigt högt. Innan jag somnar hinner jag tänka "hoppas det inte börjar brinna just den här natten", och drömmer sedan trygga drömmar om cybereffektiva brandrobotar som rusar ut ur garderoberna och blåser ut

Inomhuspoolen på taket till New Otani Osaka. Överst till höger.

Lobbybaren i "cyber-hotellet" Royal Park Shiodome Towers i Tokyo. Höger.

Jättekomplexet Imperial Hotel Tokyo, byggd på platsen för dess två kulturminnesvärda, numera rivna föregångare. Längst th.

elden och suger i sig all röken. Allt för gästerna på detta annorlunda hotell, hämtat från framtiden.

Från Tokyo flyger jag till Vietnam och kryssar flera dagar med träbåt i Halong Bay. Kontrasten är kolossal. Medan kalktopparna i bukten glider sakta förbi mig återvänder livsharmonin till mitt sinne tillsammans med den hälsosamma insikten om vilka överspända hybrismiljöer Tokyo och andra megastäder egentligen är. □

RESETIPS

Info om att turista i Japan finner man på hemsidan för Japan National Tourism Organization (JNTO): www.seejapan.co.uk eller www.jnto.go.jp
 Finnair flyger direkt till Osaka. Till Tokyo flyger dagligen de flesta större bolag från Europa, t ex British Airways, Finnair och SAS.
 Royal Park Shiodome Towers hemsida: www.rps-tower.co.jp
 New Otani Hotel Osaka och Imperial Hotel Tokyo är medlemmar i The Leading Hotels of the World: www.lhw.com